

ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರ ಅಭ್ಯಾಸವು ಚಹು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ. ಅವರ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಆಳವಾಗಿದ್ದು, ಅವರು ಬರೆದ ವಿವಿಧ ಷಷಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಸಲೋಧನಾತ್ಮಕ ಗ್ರಂಥ ಹಾಗೂ ಪರಿಶೀಲನಾತ್ಮಕ ನಿಬಂಧಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆವು ಆಯಾ ಷಷಯಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಏಷ್ಟು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿಯೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿಯೂ ಮಾಡುತ್ತವೆಂಬುದು ಷು ಜವಾಗಿಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಧಷು ಷಷೀಕಾ ಸಹಿತ ಷಟ್ ಖಂಡಾಗಮ ಂಬ ಮಹಾಷ್ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಮಾಣಭೂತ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಿ, ಜೈನಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಜೈನವಾಙ್ಮಯದ ನಿಸ್ಸಾರ್ಥ ಸೇವೆಯನ್ನು ಇವರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಆ ಷ್ಮರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಅಪಭ್ರಂತ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ಧಾರವು ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದ್ಧಾರವು ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವ ಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ವಿವಿಧ ಮಹಾಷಯಾಲಯ, ನಾ ಪುರ ವಹಾ ಷಯಾಲಯ, ವೈಶಾಲೀ ಷಯಾಲಯ

ಮತ್ತು ಜಬಲಪುರ ಷಯಾಲಯ ಈ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅತ್ಯಂತ ನಿಸ್ಸಾರ್ಥ ಮಿದ್ವಾನ

ಮತ್ತು ಸತತೋದ್ಯೋಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರೆಂದು ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿಯು ಗೌರವಾಸ್ಪದವಾಗಿದೆ. ವೈಶಾಲೀ ಷಯಾಲಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಶ್ವಭೂವಿಯನ್ನು

ರೂಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಚಹು ಕೇ ಶ್ರಮವಹಿಸಿದರು. ವೈಶಾಲೀ ಸಲೋಧನ ಮಂದಿರದ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಚಾಲಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತಹಾಗೂ ಅಹಿಂಸಾ ತತ್ವಜ್ಞ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬ ಹಿರಿಯ ಅಭ್ಯಾಸಕರು ಸಲೋಧಕರು ಹಾಗೆಯೇ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯ ತರುಣ ಜಿಜ್ಞಾಸುಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಂಬ ವಿವಿಧ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯವು ಅತ್ಯಂತ ಉಪಯುಕ್ತವೆಂದು ಷಿಯವಾಗಿದೆ . ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನ ಪೀಠದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಕಾಶನ ಹಾಗೂ ಜೀವರಾಜ ಗ್ರಂಥ ಮಖಿಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ನೀಡಿರುವ ಅಮೂಲ್ಯ ಷು ಯೋಗವು ಗ್ರಂಥಸಂಪಾದಕರು ಆಡರ್ಶವಾದದ್ದಾಗಿದೆ .

ಕ್ರಿಶ್.೧೯೬೦ ನೆಯ ವರ್ಷ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ್ ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಆಮಂತ್ರಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ "ಭಾರತೀಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಮೆ ಜೈನಧರ್ಮಕಾ ಯೋಗದಾನ" ಂಬ ಷಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಡಾ.ಹೀರಾ ಷು ಜೈನ ಇವರು ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನಿತ್ತರು. (೧) ಜೈನಧರ್ಮದ ಉದಯ ಮತ್ತು ಷಾಸ, (೨)ಜೈನ್

ಸಾಹಿತ್ಯ, (೩) ಜೈನಡು'ನ ಮತ್ತು (೪)ಜೈನಕು' ಇವು ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಆ ಕಾಲದ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ (೧)ಡಾ. ಕೆಲ ಸನಾಥ ಕಾಟಜು, ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ (೨) ಪಂ.ಕುಂಜಿಲ ಾಲ ದುಬೆ, ಅರ್ಥಮಂತ್ರಿ (೩) ಶ್ರೀ ವಿಶ್ರಲ ಾಲ ಗಂಗವಾಲ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂತ್ರಿ (೪) ಶಂಕರದಯಾಲ ಶರ್ಮಾ ಈ ನಾಲ್ಕು ಜನರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ನಡೆದುವು. ತರುವಾಯ ಇವೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತೃತ ರೀತಿಯಿಂದ ಬರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಭೋಪಾಳದಲ್ಲಿಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೯೬೨ನೆಯ ವರ್ಷ ಗ್ರಂಥ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು.

ಡಾ.ಹೀರಾ ಾಲ ಜೈನರಂಥ ವಿಧ್ವಾಂಸರಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ವಹು ತ್ವಪೂರ್ಣ ಗ್ರಂಥವು ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅದು ಕನ್ನಡರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಓದಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಅಭ್ಯಾಸಪೂರ್ಣ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಚಾರವೂ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕೆಂದೂ ಇದರಲ್ಲಿಯ ಮೌಲಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಕನ್ನಡ ವಾಚಕರಿಗೆ ಸುಲಭರೀತಿಯಿಂದ ಲಭಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ಜನತೆಯ ಎದುರಿಗೆ ಇಡಲು ಜೀವರಾಜ ಗ್ರಂಥ ಮಠ ಯ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಭೋಪಾಳ, ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನಿತ್ತರು; ಹಾಗೂ ಡಾ.ಹೀರಾ ಾಲ ಜೈನ ಇವರು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನವನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಂಥಮಠ ಯ ಸಂಪಾದಕರು ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಗ್ರಂಥಮಠ ಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಶೇಲ ಾಲ ಾಚಂದ ಹೀರಾಚಂದ ಇವರು ಅತ್ಯಂತ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉತ್ಸಾಹಿ ಮಂತ್ರಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಶೇಲ ವಾಲಚಂದ ದೇವಚಂದ ಶಹಾ ಇವರು ಈ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಹಾಯ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದಿವಂಗತ ಶ್ರೀ ಶೇಲ ಮಾಣಿಕಚಂದ ಖಿರಚಂದ ಶಹಾ ಇವರಿಗೂ ಈ ಪ್ರಕಾಶನದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕಟ ಆಸಕ್ತಿಯಿತ್ತು. ಆದರೆ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಕಾಶನವು ಅವರ ಜೀವಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಚಿತ್ರಾವಳಿಯನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವುದೆಂದು ಪ್ರಾ. ಡಾ. ಕುಲಭೂಷಣ ಲೋಖಂಡೆ ಇವರು ಪ್ರಯತ್ನ ಪೂರ್ವಕ ಪಡಿಯಚ್ಚುಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾವೂ ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ಶೇಡಬಾಳ ಶಾಂತಿಸೇವಾ ಸದನದ ಶ್ರೀ ಅಣ್ಣಾರಾಯ ಅಪ್ಪಣ್ಣ ಮಿರ್ಜಿ ಇವರು ಅತ್ಯಂತ ತತ್ಪರತೆಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. 'ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಕೊಡುಗೆ' ಎಂಬ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಪುಸ್ತಕ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ನಾವೂ ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಬಗ್ಗೆ ಮೈಸೂರಿನ ಉಷಾ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ಒಡೆಯರಾದ ಶ್ರೀ ಆರ್ ಎನ್. ಹೆಚ್. ಇವರಿಗೂ ನಾವು ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಕೊಪ್ಪಳ

ಆ. ನೇ. ಉಪಾಧ್ಯೆ

ವಿಜಯದ್ವಾರ, ೧೯೭೦

ಮೊದಲ ಮಾತು

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಧರ್ಮ, ಧರ್ಮ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕಲೆ ಇವೇ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಚತುರಮುಖಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಿಹಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿದೆ, ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯತ್ತ ಸಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶ ವಿಶ್ವಾರವಾದುದು; ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯು ವಿವಿಧ ಮುಖವಾದುದು; ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಥೆಗಳು ಬೆಳವಣಿಗೆಯೂ ಅನೇಕ ಮುಖವಾದುದು; ಧರ್ಮ, ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯು ಸಕಷ್ಟಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಮಗ್ರ ವಿಹಾಸ, ಸರ್ವೋದಯ ಭಾವ, ಸಮನ್ವಯ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ರೂಪಗೊಂಡಿದೆ. ಇಂಥ ವಿಶಾಲವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಜೈನಧರ್ಮದ ಕೊಡುಗೆ ಏನು? ಎಷ್ಟು? ಎಂಥದೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಕೃತಿಯಿದು.

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರವಾಹವು ಆರಂಭಕಾಲದಿಂದಲೂ ಶ್ರವಣ ಮತ್ತು ವೈದಿಕ ಎಂಬ ಎರಡು ಭಿನ್ನ ಕವಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣ ಪರಂಪರೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಅರಳಿದುದು ಜೈನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಜೈನ ತೀರ್ಥಂಕರರಿಗೂ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಜನಜೀವನವನ್ನು ಹಸನಗೊಳಿಸಿ, ಮೆಲೆ ತ್ತುವುದರ ಕಡೆಗೀನೇ ದೃಷ್ಟಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಜನರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಯಾವ ಭಾಷೆಯಾದರೂ ನಡೆದೀತು; ಯಾವ ಪ್ರಾಂತದ ಯಾವ ಜನಾಂಗವಾದರೂ ನಡೆದೀತು, ಅದರಿಂದ ಜೈನಧರ್ಮೀಯರಿಗೆ ಸಮಗ್ರ ಭಾರತೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿದೆ; ಪುಸ್ತಕಗಳಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯಿದೆ. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ ಜೈನ

ಸಾಹಿತ್ಯವು ವಿವಿಧ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳುಳ್ಳ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲುವುದಿದೆ; ಕುರಿತು ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದೆ, ಬೆಳೆದು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿನವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ.ಧರ್ಮವೂ ಕೂಡ ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಂತಿಗೊಂಡಿದೆ. ದೇಶವು ಅವರ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದೆ. ಇಂಥ ಶೌಲವಾದ ಜೈನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿ, ಅದರ ರೂಪರೇಖೆಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿ, ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಪಾಲು ಎಷ್ಟೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಡಾ.ಹೀರಣ್ ಶು ಜೈನ ಅವರು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನರೂಪದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡರೂ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಒಂದು ಕೃತಿಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳು ವಿವಿಧ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು, ಮೂಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಒಂದು ಸುಪುಷ್ಪ ಬೀಜಕೋಷವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ವಿಷಯವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮುಂದರಿಸಿ, ಇನ್ನೂ ವಿವಿಧವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಇಡುವ ವಿಚಾರವೇದಿಕೆಗಳಲ್ಲಿವೆ; ಸುಂದರವಾದ ಹೆಚ್ಚುಗಲುಗಳೂ ಇಲ್ಲಿವೆ.ಇಂಥ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಗ್ರಂಥವು ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳಾದ ಕನ್ನಡದ ಕೈಯಲ್ಲಿರಲಿ ಎಂಬ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಇದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವೂ ಇದೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಯಾದವರು ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಡಾ.ಆದಿನಾಥ ನೇವಿನಾಥ ಉಪಾಧ್ಯಾಯವರು. ಅವರೇ ಜೀವರಾಜ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಿದರು. ಕಾಶಿಯ ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನಪೀಠದಿಂದಾಗಲಿ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಜೈನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂರಕ್ಷಕ ಸಂಘದಿಂದಾಗಲಿ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನವು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದುದು ಈ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಯತ್ನ ದಿಂದಾಗಿ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಜನತೆಯು ಈ ವಹು ನೀಯರನ್ನು ಎಷ್ಟು ಅಭಿನಂದಿಸಿದರೂ ಕಡಿಮೆಯೆ. ಇಂಥ ಅಂತರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿಶ್ವಾಸರ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರುವ ಡಾ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯವರು ಇದೀಗ ಮೈಸೂರ ಪಿ.ವಿ.ವಿ.ನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು,ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಿಂದು, ಕನ್ನಡದ ದೇವಿಯ ಆರಾಧನೆಗೆ ನಿಂತುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸೌಭಾಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಸುಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದೊಂದು ಯೋಗಾಯೋಗವೇ ಆಗಿದೆ; ಕನ್ನಡ ಶುಭೋದಯವಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅನುವಾದನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಾಗಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುವ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೃತಿಯನ್ನೇ ಕೈಯಲ್ಲಿಡುವಾಗ ಆ ಮಾತಿನ ಅಷ್ಟುಕತೆಯೂ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದಿನಂತೆ ಈ ನನ್ನ ಅನುವಾದ ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ.

ಸೇಡಬಾಳ

೩೧-೧-೭೧

ವಿರ್ಜಿ ಅಣ್ಣಾರಾಯ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

೧. ಜೈನಧರ್ಮದ ಉದಯ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ ೧-೫೮

ಜೈನಧರ್ಮದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭೂಮಿಕೆ - ೧, ಉದಾರ ನೀತಿಯ, ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಆಧಾರ - ೬, ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ - ೧೧, ಆದಿತೀರ್ಥಕರ ಮತ್ತು ವಾತಲ್'ನಾಮುನಿ - ೧೩, ವೈದಿಕಸಾಹಿತ್ಯದ ಯತಿ ಮತ್ತು ವ್ರಾತ್ಯ - ೨೨, ತಿರ್ಥಂಕರ ನವಿ - ೨೩, ತಿರ್ಥಂಕರ ನೇವಿನಾಥ - ೨೫, ತಿರ್ಥಂಕರ ಪಾರ್ವನಾಥ - ೨೫, ತಿರ್ಥಂಕರ ವರ್ಧಮಾನ ವಹಾಷೀರ - ೨೭, ವಹಾಷೀರ ಸಂಘ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಉಪದೇಶ - ೩೦, ವಹಾಷೀರ ನಿರ್ವಾಣಕಾಲ - ೩೦, ಗೌತಮ-ಕೇಶೀ ಸಂವಾದ - ೩೩, ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಗಣಭೇದ - ೩೫, ಪ್ರಾಚೀನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲಗಣನೆ ೩೭, ಏಳು ನಿನ್ದವ ಮತ್ತು ದಿಗಂಬರ-ಶ್ವೇತಾಂಬರ ಸಂಪ್ರದಾಯ - ೩೮, ದಿಗಂಬರ ಆಮ್ನಾಯದಲ್ಲಿ ಗಣಭೇದ - ೪೦, ಪೂರ್ವ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಸಾರದ ಇತಿಹಾಸ - ೪೦, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ ಮತ್ತು ಲಂಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ರಾಜವಂಶಗಳ ಸಂಬಂಧ - ೪೫, ಕದಂಬ ರಾಜವಂಶ - ೪೬, ಗಂಗ ರಾಜವಂಶ - ೪೭, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ರಾಜವಂಶ - ೪೮, ಚಾಲುಕ್ಯ ಮತ್ತು ಹೊಯಸಳ ರಾಜವಂಶ - ೪೯, ಉಳಿದ ರಾಜವಂಶ - ೫೧, ಗುಜರಾತ-ಕಾಠೀವಾಡಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮ - ೫೨, ಜೈನ ಸಂಘದ ಉತ್ತರ ಕಾಲೀನ ಪಂಥ ಭೇದ - ೫೬.

೨. ಜೈನಸಾಹಿತ್ಯ ೫೯-೨೬೨

ಸಾಹಿತ್ಯ ದ್ರವ್ಯಾತ್ಮಕ ಸ್ವರೂಪ - ೫೯, ವಹಾಷೀರನ ಪೂರ್ವದ ಸಾಹಿತ್ಯ - ೨೧, ಅಂಗಪ್ರವಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಅಂಗವಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಅಂಗಬಹು ಸಾಹಿತ್ಯ - ೬೪, ಅರ್ಥ ಮಾಗಧೀ ಜೈನಾಗಮ .. ೬೬, ಶ್ವೇತಾಂಗ

.. ೧೧:೧. ಆಚಾರಾಂಗ -೬೬,೨. ಸೂತ್ರಕೃತಾಂಗ -೬೭, ೩ . ಸ್ಥಾನಾಂಗ .. ೬೭,೪. ಸಮವಾಯಾಂಗ ..೬೯,೫. ಭಗವತೀವ್ಯಾಖ್ಯಾಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿ.. ೭೧, ೬. ಜ್ಞಾತೃಧರ್ಮ ಕಥಾ.. ೭೩,೭. ಉಪಾಸಕಾಧ್ಯಯನ - ೭೪,೮. ಅಂತಕೃದ್ಧಶಾ.. ೭೫,೯. ಅನುತ್ತರೋಪಪಾತಿಕಡಾ.. ೭೬,೧೦. ಪ್ರಶ್ನ ವ್ಯಾಕರಣ.. ೭೭,೧೧. ವಿಪಾಕಸೂತ್ರ.. ೭೭,೧೨.ದಷ್ಟಿವಾದ- ೭೮, ಉಪಾಂಗ.. ೧೨-೭೮, ಭೇದಸೂತ್ರ..೬-೮೧, ಮೂಲಸೂತ್ರ -೪-೮೨,ಪ್ರಕೀರ್ಣಕ ೧೦-೮೩, ಚೂಲಿಕಾಸೂತ್ರ - ೨-೮೫, ಅರ್ಧವೃಷ್ಣಿ-೨೦೬, ನಾಟಕ- ೨೨೪, ಸಾಹಿತ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ೨೨೬, ವ್ಯಾಕರಣ ಸಂಸ್ಕೃತ-೨೩೧, ಛಂದ : ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾಕೃತ-೨೩೮, ಛಂದ : ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತ-೨೪೫, ಕೊಠಿ'ಪ್ರಾಕೃತ-೨೪೬, ಕೊಠಿ'-ಸಂಸ್ಕೃತ-೨೫೦, ಅರ್ಧಮಾಗಧೀ-ಪ್ರಾಕೃತ- ಅವತರಣ-೨೫೨, ಶೌರಸೇನೀ ಪ್ರಾಕೃತ ಅವತರಣ-೨೫೪, ವಹಾರಾಷ್ಟ್ರೀ ಪ್ರಾಕೃತ ಅವತರಣ-೨೫೭, ಅಪಭ್ರಂಶ ಅವತರಣ-೨೬೧.

೩.ಜೈನದರ್ಶನ ೨೬೩-೩೪೪

ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನ-೨೬೩, ಜೀವ-ತತ್ತ್ವ-೨೬೩, ಜೈನದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಜೀವತತ್ತ್ವ ೨೬೫, ಅಜೀವತತ್ತ್ವ- ೨೬೯, ಧರ್ಮ-ದ್ರವ್ಯ-೨೭೦, ಅಧರ್ಮ-ದ್ರವ್ಯ-೨೭೦, ಆಕಾಶ-ದ್ರವ್ಯ-೨೭೦ ಕಾಲ-ದ್ರವ್ಯ-೨೭೧, ದ್ರವ್ಯವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣ-೨೭೨, ಅಸ್ರವ ತತ್ತ್ವ-೨೭೩, ಬಂಧತತ್ತ್ವ-೨೭೫, ಕರ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಗಳು (ಜ್ಞಾನಾವರಣ ಕರ್ಮ)-೨೭೭, ದರ್ಶನವರಣ ಕರ್ಮ-೨೭೭, ಮೋಹಿನೀಯ ಕರ್ಮ-೨೭೮, ಅನಂತರಾಯ ಕರ್ಮ-೨೮೦, ನಾಮಕರ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿ ಬಂಧನದ ಕಾರಣ -೨೮೫, ಸ್ಥಿತಿಬಂಧ-೨೮೮, ಅನುಭಾಗ ಬಂಧ-೨೯೯, ಪ್ರದೇಶ ಬಂಧ-೨೯೦, ಕರ್ಮಸಿದ್ಧಾಂತದ ಷೋಷತೆ-೨೯೧, ಜೀವ ಮತ್ತು ಕರ್ಮ ಬಂಧ ಸಾದಿಯೋಅನಾದಿಮೋ-೨೯೩, ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು-೨೯೪, ಮೋಕ್ಷ ನಿಜವಾದ ಸುಖ-೨೯೫, ಸಮ್ಯಗದೃಷ್ಟಿ ವಿಧ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ಪುರುಷ-೨೯೮, ಮೋಕ್ಷಮಾರ್ಗ-೨೯೬, ಸಮ್ಯಗ್ ಜ್ಞಾನ- ೨೯೯, ಮತಿಜ್ಞಾನ-೩೦೦, ಶ್ರುತಜ್ಞಾನ-೩೦೧, ಅವಧಿ ಜ್ಞಾನ-೩೦೨, ಮನಃಪರ್ಯಾಯ ಜ್ಞಾನ-೩೦೩, ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನ-೩೦೩, ಜ್ಞಾನದ ಸಾಧನ-೩೦೪, ಪ್ರಯಾಣ ಮತ್ತು ನಯ, ನಯ-೩೦೭, ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಕ- ಪರ್ಯಾಯಾರ್ಥಿಕನಯ-೩೦೯, ನಾಲ್ಕು ನಿಕ್ಷೇಪಗಳ-೩೧೧, ಸಮ್ಯಕಚಾರಿತ್ರ-೩೧೨, ಅಹಿಂಸಾ-೩೧೩, ಶ್ರಾವಕ-ಧರ್ಮ-೩೧೫, ಅಹಿಂಸಾಣುವ್ರತ-೩೧೬, ಅಹಿಂಸಾಣುವ್ರತದ ಅತಿಚಾರಗಳ-೩೧೮, ಸತ್ಯಾಣುವ್ರತ ಮತ್ತು ಅದರ ಅತಿಚಾರಗಳ್-೩೧೯, ಅಸ್ತೇಯಾಣುವ್ರತ ಮತ್ತು ಅದರ ಅತಿಚಾರಗಳು -

೩೨೦, ಅಪರಿಗ್ರಹ ಋವೃತ ಮತ್ತು ಅದರ ಅತಿಚಾರಗಳು ೩೨೧, ಮೈತ್ರೀ ಮೊಡುಾದ ನಾಲ್ಕು ಭಾವಗಳು-೩೨೨, ಮೂರು ಗುಣವೃತಗಳು-೩೨೩, ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಾವೃತಗಳು-೩೨೩, ಸ್ಲೋನಾ-೩೨೪, ಶ್ರಾವಕ ಹನ್ನೊಂದು ಪ್ರತಿಮೆಗಳು-೩೨೫, ಮುನಿಧರ್ಮ-೩೨೬, ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಪರಿಷ್ಕರಣೆಗಳು-೩೨೯, ದೌಧರ್ಮ-೩೩೦, ಹನ್ನೆರಡು ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆಗಳು-೩೩೩, ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಗಳು-೩೩೪, ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಬಹುತಪಗಳು-೩೩೫, ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಅಭ್ಯಂತರ ತಪಗಳು ೩೩೬, ಧ್ಯಾನ-(ಆರ್ತ ಮತ್ತು ರೌದ್ರ)-೩೩೬, ಧರ್ಮ ಧ್ಯಾನ-೩೩೭, ಶುಕ್ಲಧ್ಯಾನ-೩೩೭, ಹದಿನಾಲ್ಕು ಗುಣಸ್ಥಾನಗಳು ಹಾಗೂ ಮೋಕ್ಷ-೩೩೮, ಉಪಾಸನ ಮತ್ತು ಕ್ಷಪಕ ಶ್ರೇಣಿಗಳು-೩೪೨.

೪. ಜೈನಕು

....

೩೪೫-೪೭೦

ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕು-೩೪೫, ಜೈನಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಕು-೩೪೮, ಕುಯ ಭೇದ-ಪ್ರಭೇದಗಳು-೩೪೯, ಪ್ರಥಮಸೂಚಿ-೩೫೫, ವಾಸ್ತು ಕುಯಲ್ಲಿ ಜೈನ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಆಡು-೩೫೯, ಮೇರುವಿನ ರಚನೆ-೩೬೧, ನಂದಿಶ್ವರ ದ್ವೀಪದ ರಚನೆ-೩೬೨, ಸಮವರಣ ರಚನೆ-೩೬೪, ಮಾನಸ್ತಂಭ-೩೬೫, ಚೈತ್ಯವೃಕ್ಷ ಮತ್ತು ಸ್ತೂಪ-೩೬೬, ಶ್ರೀಮಂಟಪ-೩೬೬, ಗಂಧಕುಟೀ-೩೬೭, ನಗರ ವಿನ್ಯಾಸ-೩೬೭, ಚೈತ್ಯರಚನೆ-೩೭೦, ಜೈನ ಚೈತ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ತೂಪಗಳು-೩೭೦, ಮಥುರೆಯ ಸ್ತೂಪಗಳು-೩೭೪

ಜೈನಗುಹೆಗಳು-ಬರಾಬರ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ-೩೭೮, ನಾಗಾರ್ಜುನೀ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ-೩೭೯, ಉದಯಗಿರಿ ಖಂಡಗಿರಿ-೩೮೦, ರಾಜಗಿರಿಯ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ-೩೮೧, ಪಭೋಸಾ-೩೮೨, ಜೂನಾಗಡದಲ್ಲಿ-೩೮೨, ವಿಹಾರ-೩೮೪, ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಳೋಳ-೩೮೪, ಉಸ್ತಾನಾಬಾದ-ತೇರಾಪುರ-೩೮೫, ಸಿತ್ತನ್ನ ವಾಸಲ-೩೮೭, ಬಾದಾಮಿ-೩೮೮, ಷೂಲೋ-೩೮೯, ಪುಸ್ತೋರಾ-೩೮೯, ದಕ್ಷಿಣ ತ್ರಾವಣಕೋರ-೩೯೧, ಅಂತಾಕು-ತಂಕಾಕು-೩೯೧, ಗ್ವಾಲ್ಕೋರ-೩೯೨.

ಜೈನಮಂದಿರ-ನಿರ್ಮಾಣದ ಶೈಲಿಗಳು-೩೯೪, ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರಗಳು-೩೯೫, ಷೂಲೋಯ ಮೇಘುಟೀ ಮಂದಿರ-೩೯೭, ನಾಗರ, ದ್ರಾವಿಡ ಮತ್ತು ವೇಸನ ಶೈಲಿಗಳು-೩೯೯, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು ಹಾಗೂ ಹೊಂಬುಜದ ಮಂದಿರಗಳು-೩೯೯, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಲಕ್ಕುಂಡಿಯ ಮಂದಿರಗಳು-೪೦೧, ಜಿನನಾಥಪುರ ಹಾಗೂ ಹಳೇಬೀಡಿನ ಮಂದಿರಗಳು-೪೦೨, ದಕ್ಷಿಣದೊಳಗಿನ ದ್ರಾವಿಡ ಶೈಲಿಯ ಉಳಿದ ಜೈನ ಮಂದಿರಗಳು-

೪೦೩, ಗ್ಯಾರಸಪುರದ ಜೈನಮಂಟಪ-೪೦೯, ಸೋನಾಗಿರಿ ಮತ್ತು ಮುಕ್ಕಾಗಿರಿ-೪೧೦, ಕುಂಡಲಪುರ ಹಾಗೂ
 ಊನ-೪೧೧, ಬಡಲಿಯ ಕಂಭದ ತುಂಡು-೪೧೨, ವರ್ಧಮಾನಪುರ ಬದನಾವರಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿನಾಥ
 ಮಂದಿರ-೪೧೩, ಓಸಿಯಾ-೪೧೪, ಸಾವಡಿಯ ನೌಲಖಾ-೪೧೫, ಅಬೂ ದೇಲವಾಡಾ ೪೧೬,
 ರಾಣಕಪುರದ ಚತುರ್ಮುಖ ಮಂದಿರ-೪೧೯, ಚಿತ್ತೋಡಿನ ಕೀರ್ತಿಸ್ತಂಭ-೪೨೦, ಶತ್ರುಂಜಯ-೪೨೧,
 ಗಿರನಾರ-೪೨೧, ಜೈನಮಂದಿರಗಳ ಭಗ್ನಾ ಷೇಷಗಳು-೪೨೩, ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಗ್ರಂಥರ ದೇವಕುಲ-೪೨೪,
 ಜಾವಾದ ಬೃಂಬನಮ್ ಮಂದಿರಗಳು ಸಮೂಹ -೪೨೪.

ಜೈನಮೂರ್ತಿ ಕುಶಿ-ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಜೈನ ಮೂರ್ತಿಗಳು-೪೨೫, ಕುಷಾಣ ಕಾಲದ ಜೈನ ಮೂರ್ತಿಗಳು-
 ೪೨೬, ಕೆಲವೊಂದು ಮೂರ್ತಿಗಳ ಪರಿಚಯ-೪೨೯, ಗುಪ್ತಕಾಲದ ಜೈನಮೂರ್ತಿಗಳು-೪೩೧, ತೀರ್ಥಂಕರ
 ಮೂರ್ತಿಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳು-೪೩೪, ಧಾತು ಷ ಮೂರ್ತಿಗಳು-೪೩೮, ಬಾಹುಬಲಿಯ ಮೂರ್ತಿಗಳು-
 ೪೪೦, ಚಕ್ರೇಶ್ವರೀ ಪದ್ಮಾವತೀ ಮೊದಲಾದ ಯಕ್ಷಿಯರ ಮೂರ್ತಿಗಳು-೪೪೨, ಅಂಬಿಕಾದೇವಿಯ
 ಮೂರ್ತಿಗಳು-೪೪೪, ಸರಸ್ವತಿಯ ಮೂರ್ತಿ-೪೪೬, ನೈಗಮೇಶ್ವರನ ಮೂರ್ತಿ-೪೪೯.

ಜೈನ ಚಿತ್ರ ಕುಶಿ-ಚಿತ್ರಕುಶಿಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಉಲ್ಲೇಖ-೪೫೨, ಭಿತ್ತಿಚಿತ್ರ-೪೫೪, ತಾಡ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಚಿತ್ರ-
 ೪೫೬, ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ಚಿತ್ರ-೪೬೨, ಕಾಷ್ಠಚಿತ್ರ ೪೬೫, ವಸ್ತ್ರದ ಮೇಲಿನ ಚಿತ್ರಕುಶಿ-೪೬೬.

ಉಪಸಹ ನರ ೪೬೮-೪೭೦

ಚಿತ್ರಸೂಚಿ ೪೭೩-೪೯೪

ಶಿವಯಶಿಯ ಸ್ತೂಪವುಳ್ಳ ಆಯಾಗಪಟ, ಮಧುರೆ-೪೭೩, ಜಿನಮೂರ್ತಿಯುಕ್ತ ಆಯಾಗಪಟ-
 ಮಠುರೆ-೪೭೪, ಎರಡು ಅಂತಸ್ತಿನ ರಾಣೀಗಹಿ-೪೭೫, ಉದಯಗಿರಿ ರಾಣೀಗಹಿಯ ತೋರಣ ದ್ವಾರದ
 ತ್ರಿರತ್ನ ಚಿಹ್ನೆ ಮತ್ತು ಅಶೋಕವೃಕ್ಷ-೪೭೫, ರಾಣೀಗಹಿಯೊಳಿರುವ ಭಿತ್ತಿ ಚಿತ್ರ-೪೭೬, ತೇರಾಪುರ ಮುಖ್ಯ
 ಗಹಿಯ ಸ್ತಂಭಚಿತ್ರ-೪೭೭, ತೇರಾಪುರ ಮುಖ್ಯ ಸ್ತಂಭ-೪೭೭, ಪುಷ್ಕೋರಾ ಇಂದ್ರಸಭೆಯ ಮೇಲಿನ
 ಅಂತಸ್ತು-೪೭೮, ಮೇಘುಟ ಜೈನಮಂದಿರ, ಷೋಳಿ-೪೭೯, ಜೈನಮಂದಿರ ಲಕ್ಕುಂಡಿ-೪೭೯,
 ಜೈನಮಂದಿರ ಸಮೂಹ ಖಜುರಹೋ-೪೭೯, ಖಜುರಹೋ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಮಂದಿರದ ಬಿತ್ತಿಶಿಲ್ಪ-೪೮೦,
 ಜೈನಮಂದಿರದ ಸಮೂಹ, ಸೋನಾಗಿರಿ-೪೮೧, ಅಬೂ ಮಂದಿರದ ಛತ್ರಶಿಲ್ಪ-೪೮೧, ಜೈನಮಂದಿರ,

ರಾಣಕಪುರ-೪೮೨, ಜೈನಕೀರ್ತಿ ಸ್ತಂಭ, ಚಿತ್ತೋಡ-೪೮೩, ಜೈನಮಂದಿರ ಸಮೂಹ 'ಶತ್ರುಂಜಯ-೪೮೩, ಮಸ್ತಕರಹಿತ ಜಿನಪ್ರತಿಮೆ, ಲೋಹ ಖೋಪುರ-೪೮೪, ಮಸ್ತಕರಹಿತ ನಗ್ನ ಮೂರ್ತಿ, ಸಿಂಧೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ಹರಪ್ಪಾ-೪೮೪, ತ್ರಿಶ್ರೃಂಗಯುಕ್ತ ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಮೂರ್ತಿ, ಸಿಂಧೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ -೪೮೫, ಋಷಭ ಖಡ್ಗಾಸನ ಧಾತುಪ್ರತಿಮೆ ಚೌಸಾ, ಚಿಹಾರ-೪೮೫, ಪದ್ಮಾಸನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ, ಉದಯಗಿರಿ ವಿಹಾರ-೪೮೬, ಪದ್ಮಾಸನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ, ತೇರಾಪುರಗಹಿ-೪೮೬, ತ್ರಿಶ್ರೃಂಗಯುಕ್ತ ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಮೂರ್ತಿ, ಸಿಂಧೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ-೪೮೭, ಋಷಭ ಖಡ್ಗಾಸನ ಧಾತುಪ್ರತಿಮೆ ಚೌಸಾ, ಚಿಹಾರ-೪೮೭, ಪದ್ಮಾಸನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ, ತೇರಾಪುರಗಹಿ-೪೮೮, ಖಡ್ಗಾಸನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ, ತೇರಾಪುರಗಹಿ-೪೮೮, ಪದ್ಮಾಸನ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ, ಉದಯಗಿರಿ ವಿಹಾರ-೪೮೯, ಪದ್ಮಾಸನ ಜಿನಪ್ರತಿಮೆ, ದೇವಗಡ-೪೯೦, ಪದ್ಮಾಸನ ಜಿನಪ್ರತಿಮೆ, ದೇವಗಡ-೪೯೦, ಖಡ್ಗಾಸನ ಜಿನಪ್ರತಿಮೆ, ದೇವಗಡ-೪೯೦, ಜೀವಂತ ಸ್ವಾಮಿಯ ಧಾತು ಪ್ರತಿಮೆ, ಅಕೋಟಾ-೪೯೦, ಗೊಮ್ಮಟಪ್ಪೀಠ ಬಹುಬಲಿ, ಶ್ರವಣ ಬೆಳ್ಳಿ-೪೯೦, ಬಹುಬಲಿಯ ಧಾತು ಪ್ರತಿಮೆ...೪೯೧, ಯುಗಲ ಪ್ರತಿಮೆ, ಜೈನಮಂದಿರ ದೇವಗಡ...೪೯೧, ಯುಗಲ ಪ್ರತಿಮೆ, ಚಂದ್ರಪುರ, ರುಾಂಸಿ, ೪೯೧, ಮೂಡಬಿಡ್ಡಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಗ್ರಂಥ ತಾಡಪಟ್ಟಿ ಚಿತ್ರ-೪೯೩, ಸುಪಾಸಣಾಹ ಚಿರಿಯಕಾಗದ ಚಿತ್ರ ಪಾಟಣ-೪೯೪.

ಗ್ರಂಥ-ಸೂಚಿ ೪೯೫-೫೨೬

ಶಬ್ದ-ಸೂಚಿ ೫೨೭-೫೩೮

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಜೈನಧರ್ಮದ ಕೊಡುಗೆ

ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ - ೧

ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಉದಯ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ

ಜೈನ ಧರ್ಮದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭೂಮಿಕೆ :-

ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ' ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ನನಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಆಮಂತ್ರಣವು ಬಂತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಹೊಣೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ನನ್ನ ಮೇಲೆಯೇ ಹೊರಿಸು ಋಯಿತು. ಆಗ ನಾನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದೆ. ಈಗ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಚಿಹಾರ ರಾಜ್ಯ ಶಾಸನವು ಒಂದು

ಮ್ಯಾ ಪೀಠವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಅದರ ಉದ್ದೇಶವು ಪ್ರಾಕೃತ, ಜೈನ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಅಹಿಂಸಾ
 ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಅಧ್ಯಯನ ವನ್ನೂ ಅನುಸಂಧಾನವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದೆಂದು ಇದೆ. ಇದು
 ತಮಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯ ಆ ಮ್ಯಾಪೀಠದ ಸಂಚಾಲಕ ಪದವನ್ನು ನನಗೆ ನೀಡುವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ
 ನನಗೆ ಹಲವು ಹಲವು ಕಡೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ : ಚಿಹ್ನ ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು
 ಏಕೆ ಮಾಡಿತು ? ಹೇಗೆ ಮಾಡಿತು ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳುವವರ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯು ಹೀಗಿದೆ : ಸ್ವತಂತ್ರ
 ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನೀತಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣ ಧರ್ಮ ನಿರಪೇಕ್ಷವೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ
 ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಪ್ರಕಾರದ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ, ಜಾತೀಯ ಮೊಂಡು ಪಕ್ಷಪಾತಗಳನ್ನು
 ನಿಷೇಧಿಸುವುದು. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಈ ಮನೋಭೂಮಿಕೆಯಿಂದ ಇಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೂ ಏಳುವುದೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ
 ವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಸರಳವಾದ ಉತ್ತರವು ಹೀಗಿರುತ್ತದೆ : ಚಿಹ್ನ ಸರ್ಕಾರವು ಕೇವಲ ಈ ಜೈನ
 ಮ್ಯಾಪೀಠ ಒಂದನ್ನೇ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆಂದೂ
 ಅನುಸಂಧಾನಕ್ಕೆಂದೂ ವಿಧಿಲಾ ಮ್ಯಾಪೀಠವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪಾಲಿ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧ ತತ್ವಜ್ಞಾನಗಳ
 ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೇಂದೂ ನವ ನಾಲಂದಾ ವಹಿವಾರವನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಪಾಟಣಾದಲ್ಲಿ ಅರಬೀ -
 ಫಾರಸೀ ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಉಚ್ಚ ಅಧ್ಯಯನ, ಅಧ್ಯಾಪನ ಮತ್ತು ಸಶೋಧನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಈ
 ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮ್ಯಾಪೀಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರಿಂದ ಆಡಳಿತಯು ತನ್ನ ಧರ್ಮ - ನಿರಪೇಕ್ಷ ದೃಷ್ಟಿ
 ಕೋಣವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದೆ. ಧರ್ಮ ನಿರಪೇಕ್ಷತೆ ಎಂದರೆ ಸರ್ಕಾರವು ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮ, ತತ್ವಜ್ಞಾನ
 ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನ ಮೊಂಡು ಪದವುಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಬೇಕು ಎಂದಲ್ಲ. ಆದರೆ
 ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು. ಇನ್ನೊಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು
 ಉಪೇಕ್ಷಿಸುವುದು - ಇಂಥ ರಾಷ್ಟ್ರ ನೀತಿಯು ಎಂದೂ ಆಗಕೂಡದು. ಇದೇ ಧರ್ಮ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಶಾಸನದ
 ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತಯು ದೇಶದ ಪ್ರಜೀನ ಇಹಿವಾಸ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮತ್ತು ಧರ್ಮ
 ಮೊಂಡು ಪದವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸರ್ವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಸಶೋಧನೆಗಳಿಗಾಗಿ, ಎಷ್ಟು
 ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟು ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಸಮಾನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತ ಭಾವನೆಯಿಂದ ,
 ಒದಗಿಸುವುದು ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಉದಾತ್ತ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಯಸ್ಕರ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ
 ಯಾರಿಗೂ ಯಾವ ಆತಂಕವೂ ಒದಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಧರ್ಮ - ನಿರಪೇಕ್ಷ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣದಿಂದ
 ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ. ಈ ಶಾಸನ ಪರಿಷತ್ತು ನನ್ನ ನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಆಮಂತ್ರಿಸಿದೆ ಯೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಭಾರತಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಕೊಡುಗೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ವೆವೇಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಂಕೋಚವನ್ನು ಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಸವೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಪ್ರಶಂಸೆ ಹಾಗೂ ಪರನಿಂದೆಯ ಭಾವನೆಗಳು ಉಂಟಾಗದಂತೆ ಧ್ಯಾನವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರವಾಹವು ಭಾರತಿಯ ಜೀವನ ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗ ಹೇಗೆ ಪುಷ್ಟಗೊಳಿಸಿತು ಹಾಗೂ ಪರಿಷ್ಕೃತಗೊಳಿಸಿತು ಎಂಬುದರ ಯಥಾರ್ಥ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವಾಗಿ, ಅದರ ವಾಸ್ತವಿಕ ರೂ - ರೇಖೆಯು ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಇವೆಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಶಿಷ್ಯ ಜಾಗ್ರತನಾಗಿರುವ ಅಪ್ರಾಕೃತಿಯು ಇದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ನಾನು ಸ್ವತಃ ಜನ್ಮಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಜೈನನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅದರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಈ ದೋಷಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಶ್ರೇಯಸ್ಕೂ ಕೂಡ ಶಿಷ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಬಲ್ಲದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ತನ್ನ ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಕುಚಿತ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರ ಬೂವಿಕೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ಉದಾರ ಮತ್ತು ಉದಾತ್ತವಾಗಿಯೇ ಇದೇ ಅದು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳೊಡನೆ ಖೋಲಾಧವನ್ನೂ ಹೋರಾಟವನ್ನೂ ಹೊಡೆದುದೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ನೀತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಜೈನರು ಭಾರತ ದೇಶದ ಯಾವ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನವೆಂದು ಎಂದೂ ಭಾವಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಥಂಕರ ಭಗವಾನ್ ವಹಾ ಷೀರನು ಖೆಹ ದಲ್ಲಿ [ಉತ್ತರ ಚಿಹಾರ] ಜನಿಸಿದ್ದನು ; ಆದರೆ ಅವನ ಉಪದೇಶ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಾಣಗಳು ಮಗಧದಲ್ಲಿ [ದಕ್ಷಿಣ ಚಿಹಾರ] ಸಂಭವಿಸಿದುವು. ಅವನಿಗಿಂತ ಮೊದಲಿನ ತೀರ್ಥಂಕರನಾದ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಜನ್ಮವು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಬನಾರಸ ನಗರದಲ್ಲಿ ಆಯಿತು. ಆದರೆ ಅವನು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದುದು, ಮಗಧ ದೇಶದ ಸಮೀಪ ಶಿಖರ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ. ಇವನಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂಚೆ ಆಗಿ ಹೋದ ತೀರ್ಥಂಕರ ನೇವಿನಾಥನು ತನ್ನ ತಪಸ್ಸು, ಉಪದೇಶ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಾಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲೇವಾಡದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡನು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲಿನ ಪ್ರಥಮ ತೀರ್ಥಂಕರ ಆದಿನಾಥನು ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದುದು ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆದರೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದುದು ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜೈನರ ಪವಿತ್ರ ಭೂವಿಯ ವಿತ್ತಾರವು ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಲಯ, ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಗಧ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಕಾಲೇವಾಡದ ವರೆಗೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಈ ಸೀಮೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅನೇಕ

ಮುನಿಗಳೂ ಆಚಾರ್ಯರೂ ಮೊಂಡು ಪು ವಹು ಾಪುರುಷರೂ ಹ ಳ್ವೆ ಹ ಳ್ವೆಗೂ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಿರ್ವಾಣವನ್ನೂ ಹ ಳೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಈ ಭೂವಿಯು ಜೈನರ ಶ್ರದ್ಧೆ ಹ ಾಗೂ ಭಕ್ತಿಗಳ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಆತ್ಮ ರಕ್ಷಣೆಗೊಂದಾಗಲಿ ಜೈನರು ದೇಶದ ಹ ಳೊರಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ದುರ್ಭೀಕ್ಷೆ ಮೊಂಡು ಪು ವಿಷತ್ತುಗಳ ಸಮಯವು ಬಂದಾಗ ಅವರು ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಪೂರ್ವದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಕ್ಕೆ ತೇರಳಿದುಂಟು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅವರು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತವೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿಯನ್ನೂ ನೀಡದೆ ಇಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ತವಿಳ ನಾಡಿನಂಥ ದೂರದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಷು ' ಅವರ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಆಚಾರ್ಯರೂ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೂ ಆಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳು ಜೈನರ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಂದಿರಗಳ ಅಷುಷಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಗೊಂಡಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಳೊಳ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಕಳ ಮೊಂಡು ಪು ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಇವರು ಬಹು ಾಬಲಿಯ ಪಾಲವೂ ಷು ಷುಪುರ್ಣವೂ ಆದ ವಿಗ್ರಹಗಳೂ ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿಲ್ಪಶಿಲೆಗೆ ಗೌರವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವಂತೆ ಇವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಮಗ್ರ ಭಾರತ ದೇಶವು ಇಂದಿನ ರಾಜನೈತಿಕ ದೃಷ್ಟಿ ಮಾತ್ರದಿಂದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ; ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನತಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಂಪರಾನುಸಾರವಾಗಿಯೂ ಜೈನರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಅಖಂಡ ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೈನರ ಯಾವ ಸಾಧುಗಳಾಗಲಿ, ಗ್ರಹ ಸ್ಥರ ಸಮೂಹ ವಾಗಲಿ, ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ಭಾರತ ದೇಶದ ಹೋರಗೆ ಹೋದರು, ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಮಂದಿರ ಮೊಂಡು ಪು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಅದರಿಂದ ಅವರ ದೇಶ - ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ತಿಲಮಾತ್ರ ಶಿಥಿಲತೆ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಭಾಗ ಉತ್ಪನ್ನ ವಾಯಿತು - ಎಂದು ಜೈನರು ಯಾರೂ ಸಾಧಿಸಿಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಾಂತಿಯತೇ ಸಂಕುಚಿತ ಭಾವನೆ ಇಲ್ಲವು ದೇಶ ಬಹು ದ ಅನುಚಿತ ಅನುರಾಗಗಳಂಥ ದೋಷಗಳಿಂದ ನಿಷ್ಕಲಂಕವಾಗಿದ್ದ ಜೈನರ ದೇಶಭಕ್ತಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಪುಧವೂ ಅಚಲವೂ ಸ್ಥಿರವೂ ಎಂದು ಹೇಳು ಾಗುತ್ತಿದೆ.

ದೇಶಭಕ್ತಿಯು ಕೇವಲ ಭೂವಿಗತವಾಗಿರುವ ಸಗತಿಯಲ್ಲ. ಜೈನರ ಲೋಕ ಬವಾಣೇಯಾ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಷು ' ತಮ್ಮ ಅದೇ ಉದಾರ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಅಷು ಳೊಕಿಸೋಣ. ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗೆ ಬಹು ಗೌರವವಿದೆ. ಅದಕ್ಕೇನೇ ಅವರು ' ದೇವ - ಭಾಷೆ ' ಎಂದು ಮನ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ವಿತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಭಾವನೆಯ ಪರಿಣಾಮವೂ ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಗಿದೆ. ಅವರಿಂದ

ಪ್ರಚೀನತಮ ಸಾಹಿತ್ಯವೆನಿಸುವ ವೇದಾದಿಗಳ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರ ಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯಾಯಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯೂ ಕೂಡ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತು. ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಹಾನಿಯೂ ಸಂಭವಿಸಿದರಲ್ಲ. ಈ ಪರಂಪರೆಯವರಿಂದ ಎರಡು ಮೂರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಪುರಾಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಲೋಕ ಭಾಷೆಗಳ ಯಾವ ಪ್ರತಿನಿಧಿತ್ವವೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧನು ತನ್ನ ಉಪದೇಶದ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದು ಆ ಕಾಲದ ಒಂದು ಲೋಕಭಾಷೆಯಾದ ಮಾಗಧಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕ್ಕೆಂದು ಲೋಕಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದೆಂದು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಆದೇಶವನ್ನೂ ನೀಡಿದನು. ಆದರೆ ಬೌದ್ಧ ಪರಂಪರೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕರು ಈ ಆದೇಶವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಪಾಲಿ ಭಾಷೆಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಮೋಹಿತರಾದರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅವರು ಸಿಂಹಲ, ಬ್ರಹ್ಮದೇಶ ಮೊದಲಾದ ದೂರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗಿಯೂ ಕೂಡ ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನೂ ಪಾಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಅಲ್ಲದೆ ದೇಶ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ - ಬದುಕಿ ಬಾಳುತ್ತಿರುವ ಜನಪದ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ - ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಜೈನ ತಿರ್ಥಂಕರ ಭಗವಾನ್ ವಹುಷೀರನು ಲೋಕೋಪಕಾರದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಆ ಸಮಯದ ಸುಬೋಧ ವಾಣಿಯಿಂದ ಅರ್ಧಮಾಗಧಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದನು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವನ ಗಣಧರರೂ ಕೂಡ ಅದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಉಪದೇಶದ ಸಂಕಲನ ಮಾಡಿದರು. ಆದರಿಂದ ಆ ಭಾಷೆ , ಆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜೈನರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಆದರ ಭಾವನೆಯು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿತು. ಆದರೆ ಅವರ ಈ ಭಾವನೆಯು ವಿವಿಧ ಲೋಕ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನೂ ನೀಡಲಿಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಬಾಧಕವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಜೈನಾಚಾರ್ಯರು ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆಂದು ಯಾವ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೋ ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಯ ಲೋಕಭಾಷೆಯನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿರುವ ಶೂರಸೇನಿ, ವಹುಷಾಷ್ಟ್ರೀ, ಅಪಭ್ರಂಶಿ ಆದಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿತ್ವವು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿ, ಗುಜರಾತೀ, ಮೊಢು ಹು ಆಧುನಿಕ ಭಾಷೆಗಳ ಪ್ರಾಚೀನತಮ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಜೈನರ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿಯೇ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ದೂರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಾದ ತಮಿಳು ಮತ್ತು

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರಂಭ ಕಾಲದ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಶ್ರೀಯುಕ್ತ ಜೈನರಿಗೇನಿವೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜೈನರು ಎಂದೂ ಕೂಡ ಯಾವ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತಿಯ ಭಾಷೆಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ವಹಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ದೇಶಭಿನ್ನ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಾನ ಆದರ ಭಾವದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ ; ತಮ್ಮದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಜೈನರು ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಲವು ಸಾಹಿತ್ಯವು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ.

ಜನತೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬುಗೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವಾಗ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಯಥಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ರಾಮ - ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣ - ಬಲದೇವರು ಜನಾಂಗದ ಆದರಣೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರನ್ನು ಜನರು ಅವತಾರ ಪುರುಷರೆಂದು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೈನರೂ 'ಋ' ತೀರ್ಥಂಕರೊಡನೆಯೇ ಇವರನ್ನು ತ್ರಿಶ್ರಷ್ಟಿಶಿಲಾ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಷಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ ; ಆದರಣೀಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನಿತ್ತು ತಮ್ಮ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೈನ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದವರೂ ಗೌರವಭವವಿಲ್ಲದವರೂ ಜೈನರು ಈ ಕ್ರಮ ವನ್ನು ಕಂಡು ನಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭಾರತಿಯ ವಹು ಪುರುಷರನ್ನು ಜೈನಮತಾವಲಂಬಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆನ್ನು ಮು ; ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು ; ಆದರೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಆತ್ಮಿಯತೆಯಿಂದ ಜೈನರು ಅವರನ್ನು ತಮಗೂ ಪೂಜ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ; ಮತ್ತು ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕರಾದ ದೇಶಭಿನ್ನ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಂಬುದರ ಕಡೆಗೆ ಕೆಲವರ ದೃಷ್ಟಿಯು ಹಿರಿಯವುದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ರಾವಣ ಮತ್ತು ಜರಾಸಂಧರಂಥ ಅನಾರ್ಯ ರಾಜ್ಯರನ್ನು ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ಪುರಾಣಗಳು ಕೆಲವೊಂದು ತುಚ್ಛ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿವೆ. ಇಂಥವರನ್ನು ಕೂಡ ಜೈನಪುರಾಣಗಳು ಉಚ್ಛ ಹಾಗೂ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿ, ಅನಾರ್ಯ ಜಾತಿಯ ಜನರ ಭಾವನೆಗಳೂ ಕೂಡ ನೋಯದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಾರಾಯಣನ ಶತ್ರುಗಳೂ ಕೂಡ ಅವರು ಪ್ರತಿ ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ಉಚ್ಛ ಪದವನ್ನು ಇತ್ತು ಮೆಲೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ರಾವಣನನ್ನು ಹತ್ತು ಮುಖಗಳುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ, ಖ್ಯಾತರ ವಂಶೀಯ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ರಾಜನೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಮುಖವು ಕೊರಳಲ್ಲಿರುವ ಹಾರದ ನವರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿದುದರಿಂದ ಜನರು ಅವನಿಗೆ ದೇವತೆಯೆಂದೂ ಕರೆದರು. ಅಗ್ನಿ ಪರಿಕ್ಷೆಯಾದ ಮೆಲೆಯು ಕೂಡ ಸೀತೆಯ ಸತಿತ್ವದ

ಷಿಯದಲ್ಲಿ ಜನರಿ ನಿಶ್ಚಿಂಕರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಜೈನ ರಾಮಾಯಣವು ಚುಂಚಿತುರತೆಯಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಸೀತೆಯು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ರಾವಣನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ರಾವಣನ ದುಃಖವು ದೂರಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಅವನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಬಿಡುತಕ್ಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಚುಂಚಿಯನ್ನು ನೀಡುು ಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ರಾವಣನು ಅದಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಒಂದೇ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ವ್ರತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲದ ಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೂ ನಾನು ಭೂಗದ ಸಾಧನೆಯನ್ನಾಗಿ ಎಂದೂ ಮಾಡಿಕೂಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜೈನ ಪುರಾಣಗಳು ರಾವಣನ ರಾಕ್ಷಸೀ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಉನ್ನತಗೂಳಿಸಿ, ಮೆಲೆತ್ತಿವೆ ; ಜೂತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸೀತೆಯ ಅಬಾಧಿತ ಸತಿತ್ವದ ಷಿಯದಲ್ಲಿ ಸಂಷಯ ರಹಿತವಾದ ಸುಭದ್ರ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ರೂಪಿಸಿವೆ. ಈ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹನುಮಾನ, ಸುಗ್ರೀವ ಮೂಡುು ಪದವರು ಮಂಗಗಳಲ್ಲ ; ಅವರು ಷ್ಯಾಧರ ವಂಶೀಯ ರಾಜರಾಗಿದ್ದಾರೆ ; ಅವರ ದ್ವಜ ಚಿಹ್ನೆ ಪು ಮಾತ್ರ ವಾನರವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜೈನ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕಥೆಗಳ ಮೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿಲ್ಲ ; ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಕ್ಷಪಾತದ ಸಂಕುಚಿತ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ವಹು ತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರಯೋಜನ ಷಿ ; ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯಕ್ಕೆಹಾನಿಯು ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ ; ಜೂತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆರ್ಯ, ಅನಾರ್ಯ ಜನಾಂಗಗಳ ಮನೂಭಾವನೆಗೆ ಪೆಟ್ಟುತಗಲಿ, ನೂವು ತಗಲದಂತೆ ಒಳ್ಳೆಯ ರಕ್ಷಣೆಯು ಒದಗಿದೆ.

ದೆಶದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಯಕ್ಷಹಾಗೂ ನಾಗಪೂಜೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಂದಿರಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ಉಪಾಸಕರನ್ನು ಇಹುು ವೆತ್ತರು ಮೂಲತಃ ಅನಾರ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಜೈನರು ಅವರ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಪೂಜಾ - ವಿಧಾನಗಳನ್ನಂತೂ ನಿಷೇಧಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಪ್ರಮುಖ ಯಕ್ಷ ನಾಗಾದಿ ದೇವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ತೀರ್ಥಂಕರರ ರಕ್ಷಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೂಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ರಾಕ್ಷಸ, ಭೂತ, ಷಿಶುಚಿ ಮೂಡುು ಪದವರು ಬೇಕಾದರೆ ಮನುಷ್ಯರಾಗಲಿ. ಇಲ್ಲವೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾಗಿರಲಿ ಏನಿದ್ದರೂ ದೆಶದ ಕೆಲವೂಂದು ಜನರಲ್ಲಿ ಅವರ ಷಿಯದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಒಂದು ನಂಬುಗೆಯಿತ್ತು ; ಇದನ್ನು ಗೂರವಿಸುತ್ತ ಜೈನರು ಅವರನ್ನು ಒಂದು ಜಾತಿಯ ದೇವರೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಉದಾರ ನೀತಿಯ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಆಧಾರ :-

ಜೈನರು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಾಹಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರು. ಅದರಿಂದ ಜೈನಧರ್ಮವು ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪರಸ್ಪರ ಖೋಧ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಕೂಡ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿವೆ. ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಈ ಅನುಮಾನವು ಆಧಾರ ರಹಿತ ಮೆದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಯಾವ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಜೈನರು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅವೆಲ್ಲ ಜೈನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಧಾರಭೂತವೆನಿಸುವ ದಾರ್ಶನಿಕ ಹಾಗೂ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ತಳಹದಿಯಿಂಥ ಉತ್ಪನ್ನ ವಾದದ್ದುಂಟು. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜೈನದರ್ಶನದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಿಂಗಳ ಮ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರುವುದು ಅನುಚಿತವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ವೇದಾಂತ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಚಿದಾತ್ಮಕ ತತ್ವ ಒಂದನ್ನೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು ಹೇಳುವುದು. ಇನ್ನು ಇದ ದೃಷ್ಟಿ ಜಗತ್ತಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅಸತ್ ಅಥವಾ ಮಾಯಾಜಾಲವೆಂದು ಸಾರಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಭೌತಿಕ ತತ್ವಗಳೇ ಸತ್ ಎಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ಸಮೀಪದಿಂದ ಚೈತನ್ಯ ಗುಣದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು. ಈ ಮತಕ್ಕೆ ಚಾರ್ವಾಕ ದರ್ಶನವೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಜೈನ ದರ್ಶನವು ಜೀವ ಮತ್ತು ಅಜೀವ ರೂಪದಿಂದ ಎರಡೂ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೌಲಿಕ ತತ್ವವು ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ ; ಆರು ದ್ರವ್ಯಗಳೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು. ಸತ್ತಾ ಗುಣವಿದ್ದೆಲ್ಲ ದ್ರವ್ಯವೆನಿಸಿದೆ ; ಸತ್ತೆಯು ಸ್ವತಃ ತ್ರಿಗುನಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ಉತ್ಪಾದ, ವ್ಯಯ ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯವೆಂಬುವುದೇ ಆ ಮೂರು ಗುಣಗಳಾಗಿವೆ. ವೇದಾಂತದರ್ಶನದಲ್ಲೂ, ಚಾರ್ವಾಕ ದರ್ಶನದಲ್ಲೂ ದ್ರವ್ಯಗಳ ಪುಣಃ ಸತ್ತೆಯು ನಿರೂಪಣೆಯು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ದ್ರವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತ ಸಮತ ಕೂಟಸ್ಥ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ; ಅದರಂತೆ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಕ್ಷಣಿಕ ರೂಪವೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ಪಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯ ಗುಣಯುಕ್ತ ಆತ್ಮ ತತ್ವವೂ ಇದೆ, ಚೈತನ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮೂರ್ತಿಮಾನ್ ಭೌತಿಕ ಪದಾರ್ಥವು ಇದೆ, ಅಲ್ಲದೆ ಅಮೂರ್ತಿಕ ಕಾಲ, ಆಕಾಶ ಆದಿ ತತ್ವಗಳೂ ಇವೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ದ್ರವ್ಯ ಗುಣ - ಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ಗುಣಾತ್ಮಕ ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ರುವತ್ವವಿಲ್ಲ ; ಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕತೆಯಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಹಾಗೂ ವಿನಾಶ ರೂಪ ಅವಸ್ಥೆಗಳೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಜೈನಧರ್ಮದ ಈ ದಾರ್ಶನಿಕ ತತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಅದರ ವ್ಯಾಪಕ ದೃಷ್ಟಿಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಇದೇ ವ್ಯಾಪಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಸ್ತು ವಿಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅದು ತನ್ನ ಸ್ಯಾದ್ವಾದ ಮತ್ತು ಮತ್ತು ಅನೇಕಾಂತರೂಪ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಈ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇರುವ ಈ ' ಟೀಚು ' ವನ್ನೇ ಗಮನಿಸೋಣ. ಇದನ್ನು ನಾವು ಚೈತನ್ಯ ಹೀನವನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಜಡ ತತ್ವವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಜಡ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಅಮೂರ್ತವಲ್ಲ, ಮೂರ್ತಿಮಾನ್ ವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಪುದ್ಗಲವೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಬಲ್ಲೆವು. ಪುದ್ಗಲದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದಾದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಇದನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕಪಾಟು, ಕುರ್ಚಿ, ಬಾಕು, ಬಾಗಿಲು ಮೊದಲಾದ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಕಾರ ಒಡೆಯುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ' ಟೀಚು ' ಎಂದು ಹೇಳಿದೇವು. ಈ ಟೀಚು ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಎತ್ತರ ಅಗಲ ಆಕಾರ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅನಂತ ವಿಧಗಳೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಅಪೇಕ್ಷಿತ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಇದೇ ' ಟೀಚು ' ನಮಗೊಮ್ಮೆ ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ ; ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎತ್ತರವಾಗಿ ಕಂಡರೆ ಮತ್ತೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕುಳ್ಳವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಾವು ಯಾವಾಗ ಇದನ್ನು ಮೆಲೆ ಹೇಳಿದ ದ್ರವ್ಯಾತ್ಮಕ, ಗುಣಾತ್ಮಕ, ಪರ್ಯಾಯಾತ್ಮಕ ನಾಮಗಳಿಂದ ಹೇಳುವೆವೋ ಆಗ ಅದರಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವಿಕತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸತ್ಯದ ಏಕಾಂತ ಕಿರಣ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ತತ್ಕಾಲದ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವೂ ನಡೆದು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಾವು ಇದೇ ಆಂಶಿಕ ತಥ್ಯವನ್ನು ಸುಪೂರ್ಣ ಸತ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅದು ನಮ್ಮ ಭ್ರಮೆಯೆನಿಸುವುದು. ನಾನಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ನಾನಾ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ನಾನಾ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ಕಾಣಬಹುದು, ತಿಳಿಯಬಹುದು, ವರ್ಣಿಸಬಹುದು. ಅದರಿಂದ ನಾವು ಆ ಎಲ್ಲ ಕಥನಗಳನ್ನೂ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನೂ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು , ಅವುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಕೋಣಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅವುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಯಥಾಸ್ಥಾನ ಸಮಾವೇಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಪ್ರಾಕೃತಿಯು ಇದೇ. ನಾವು ಹೀಗೆ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿಗೂ ನಮಗೆ ಖೋಲವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ನಾವು ಆ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಕೋಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಂಜಸ್ಯ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಶಿವ ಸತ್ಯದ ದರ್ಶನವಾಗುವುದು. ಅದು ಈ ಜಗತ್ತಿಗೆ ವಾಸ್ತವ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಜೈನಾಚಾರ್ಯರು ದೇಶ ಮತ್ತು ಕಾಲ, ದ್ರವ್ಯ ಹಾಗೂ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ

ಅನುಸರಿಸಿ ವಸ್ತುವಿನ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಒಬ್ಬ ಜೈನಾಚಾರ್ಯರು ಸಮಸ್ತ ಏಕಾಂತರೂಪ ವಿಧ್ಯಾದ್ಯಷ್ಟಿಗಳ ಸಮನ್ವಯದಿಂದ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಜೈನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸೆಗೆ ಷುಕ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅದೂ ಕೂಡ ಮೆಲೆ ಹೇಳಿದ ತತ್ವಚಿಂತನೆಯ ಪರಿಣಾಮವೇ ಆಗಿದೆ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ, ಅನೇಕ, ಅನಂತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿವೆ ; ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವಾತ್ಮನಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಆತ್ಮಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಬಂಧದ ಬಲದಿಂದ ಜೀವನದ ನಾನಾ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ, ನಾನಾ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ, ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರದ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಆತ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ವಿಚಾರದ ಮುಕಾಂತರ ಪರಮಾತ್ಮ ಪದವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಶಕ್ತಿ ರೂಪದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಆತ್ಮಗಳೂ ಸಮಾನವಾಗಿವೆ ಅಂದಮೆಲೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಸನ್ಮಾನ ಸದ್ಭಾವ ಹಾಗೂ ಷುಕ ಯೋಗದ ವ್ಯಾಪಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇದೇ ಜೈನಧರ್ಮದ ಜನತಂತ್ರಾತ್ಮಕತೆಯಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಇಂದಿನ ಜನತಂತ್ರಾತ್ಮಕದಿಂದ ಬೇರೆಯಾಗಿಟ್ಟು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಿ ಹೇಳುವುದಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣತಂತ್ರಾತ್ಮಕವೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಉಚಿತವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಜನ ತಂತ್ರಾತ್ಮಕವು ಕೇವಲ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಷುಕಲಗೊಳಿಸಿ, ಜೈನಧರ್ಮವು ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅದರ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ವಸ್ತು ವಿಚಾರದಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ತನ್ನ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯರ ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರದೂ ರಕ್ಷಣೆಯ ಭಾವನೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಉದ್ದಿಷ್ಟಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ದಿದೆಯೋ ಮತ್ತು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಮಾರ್ಗದೊಳಗೆ ನಡೆಯುವ ಪಥಿಕರಾಗಿದ್ದಾರೆಯೋ ಆಗ ಅವರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಷುಕಯುಕ್ತ ಭಾವನೆಯು ಇರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಿದೆ. ಇ ವಿವೇಕದ ಹೊರೆಯು ಮನುಷ್ಯನ ಮೆಲೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಬುದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಜ್ಞಾನದ ವಿಚಾರವಿದೆ. ಒಬ್ಬನ ಹತ್ತಿರ ಮೋಟಾರಗಾಡಿಯು ಇದೆ, ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಕಾಲನಡಿಗೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದಮೆಲೆ ಮೋಟಾರ ಗಾಡಿಯವನು ನಡೆಯುವವನನ್ನು ಮೋಟಾರಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇದು ಆಗದೇ ಹೋದರೆ ಹೋಗಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದೀತು. ಆದರೆ ಮೋಟಾರಿನವನು ಉನ್ನಾದದಿಂದ

ಕಾಲನಡಿಗೆಯವನನ್ನು ತನ್ನ ಮೊಟಾರಿನ ಕೇಳಿಗೆ ಹಾಕಿ ಮುಂದುವರಿಯುವ ಕಾರ್ಯವು ಮಾತ್ರ ಆಗಕೂಡದು. ಅಹಿಂಸಾ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ತತ್ವವು ಮತ್ತು ಮರ್ಮವು ಇದೇ ಆಗಿದೆ.

ಆದರೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಚುಳಿಷ್ಟು ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿದೆ. ಅದಕ್ಕೂಹ ಒಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಧಾತ್ಮಕ ಶಕ್ತಿಗಳೂ ಇವೆ. ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸಾ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೂ ಪೂರ್ಣ ರೂಪದಿಂದ ಪಾಲನ ಮಾಡುವುದು ಚುಳು ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿದೆ. ಜೈನಧರ್ಮವು ಮನುಷ್ಯನ ಈ ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೆ ಲ್ಲ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮುಂದರಿಯುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಅದು ಅಹಿಂಸಾ ಪಾಲನೆಯ ರೀತಿ, ನೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ತರತಮ ಪ್ರಣಾಳಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಗೃಹ ಸ್ಥನು ಒಂದು ಸೀಮೆಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿಗಾಗಿ ಅಣುವ್ರತದ ವಿಧಾನವನ್ನು ರೂಪಿಸು ವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂದಿನದಾದ ವಹಾವ್ರತದ ಪರಿಪಾಲನೆಯು ಮುನಿಗಳಿಗಾಗಿ ಮಿತಗೊಳಿಸುವಾಗಿದೆ. ಗೃಹ ಸ್ಥ ಮಾರ್ಗವೂ ಚುಳು ಪಾಲವಾಗಿದೆ. ಅವನಿಗೂ ತನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗವೆ. ಅದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಗೃಹ ಸ್ಥರ ಹನ್ನೊಂದು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸು ವಾಗಿದೆ. ಅಹಿಂಸೆಯೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ಒಂದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಭಾವಾನಾಹ ವಾಗೂ ಕ್ರಿಯಾರೂಪದಿಂದ ಅದೂ ಹು ' ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿಯಾರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕನುಸರಿಸಿ, ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಮನುಷ್ಯನು ನಡೆದಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಮನೆಯ ಅಂಗಳ ಕಸ ಗುಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಂದ ಹಿಂಸೆಯು ಆಗುತ್ತದೆ. ಕೃಷಿ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ಮೊಡುಾದ ವ್ಯವಸಾಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವ ಹಿಂಸೆಯಾಗದೆ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಹವಾಗೂ ತನ್ನ ಬಂಧು ಬಾಂಧವರ ಮತ್ತು ಅತನ್ನ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೂ, ದೇಶದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿಯೂ ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿಗಳ ಕೂಡ ಹೋರಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರುತ್ತದೆ. ಗೃಹಸ್ಥನಿಗಾಗಿ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಈ ಪ್ರಕಾರದ ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಜೈನಧರ್ಮವು ನಿಶೇಧಿಸಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಂಥ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ, ಕ್ರೋಧ, ವೈರ ಮೊಡುಾದ ದುಷ್ಟ ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ, ಸಂಕಲ್ಪ ಪೂರ್ವಕ ಮಾಡಕೂಡದೆಂದು ವಿಧಿಸಿದೆ. ಬೇಟೆಯನ್ನು ಆಡುವುದು, ಧನಹ ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ವಧೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಇವೇ ಮೊಡುಾದವುಗಳ ನಿಶೇಧವಿವೆ. ಮುನಿಗಳು ಈ ವಿಷಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಮೆಲೆ ಹುಕ್ಕು ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯಿಂದ ಅಹಿಂಸಾ ಪರಿಪಾಲನೆ ಭರವನ್ನು ಹುಷು ವಾಗಿದೆ.